

Jonas Sjöstedts tal Almedalen 2013. Det talade ordet gäller.

Vänner,

Välkomna hit till Vänsterpartiets kväll i Almedalen. Välkomna till det rödgrönt styrda Gotland.

Hemma har jag två tvillingar, en flicka och en pojke, Greta och Tor. Två nyfikna femåringar som ska börja förskoleklass till hösten. Jag önskar att de ska få det bra och gläds åt deras glädje, så som föräldrar gör. Jag funderar ibland på hur deras framtid kommer att se ut. De är födda med några minuters mellanrum, de uppfostras tillsammans. Jag och min fru försöker behandla dem lika, sätta samma gränser för dem, ge dem samma uppmuntran. Men jag ser också att de kommer att mötas av olika förväntningar och få olika möjligheter i sina liv bara för att de är pojke och flicka.

Det räcker med att gå in i en leksaksaffär för att se hur olika det är. Där finns en avdelning riktad till pojkarna, en annan till flickorna. Färgerna är olika, det är rosa och blått. Star wars och Ninjago till pojkarna, Hello Kitty till flickorna. Jag ser på förskolan hur normen dominerar, trots duktiga pedagoger som försöker behandla alla lika. Duktiga flickor och busiga pojkar. Prinsessklänningar och spidermantröjor. De yttre förväntningarna, bilderna och trycket är så starkt att det är svårt att hålla emot som förälder eller som förskollärare. Det påverkar och formar även mina barn.

Jag vet att det kommer att påverka dem hela livet. Om mina barn blir som genomsnittet så kommer min son att tjäna 3,6 miljoner kronor mer under sitt liv än min dotter av en enda orsak. Att han är man. Det trista är att inkomstklyftan mellan män och kvinnor ökar som en konsekvens av borgerlig ekonomisk politik. Kvinnors arbete värderas fortfarande lägre än mäns.

Jag vet att min dotter kommer att behöva bära på en rädsla som inte min son kommer att behöva bära på. Den rädsla som får den ensamma tjejen på väg hem sent om kvällen att se sig om en extra gång, att byta trottoar eller snabba på stegen när en okänd man går bakom henne. Rädslan för sexuellt våld. En rädsla som begränsar kvinnors och flickors frihet varje dag.

Om mina barn skulle bli politiskt aktiva och ge sig ut i debatten på nätet för en human flyktingpolitik så vet jag att de kommer att bemötas olika i kommentarerna. Det hat som vräks över antirasister är så mycket grövre om antirasisten är en kvinna. Ofta har det inslag sexuella hot, kommentarer om utseende eller hån. Rasism och hat mot kvinnor och hbt-personer hänger ofta ihop. Det är sådant som Sverigedemokraternas hejklack på nätet vräker ur sig.

Jag kan se hur olika vi bemöts i min egen vardag. Om jag och Ulla Andersson, Vänsterpartiets talesperson i ekonomiska frågor, skriver likadana debattinlägg om ekonomisk politik så bemöts hon i kommentarsfälten med att hon som tidigare förskolelärare inte ska uttala sig om överskottsmål eller finansiell reglering. Våldigt sällan kommenterar någon mina inlägg i samma ämne med att jag som tidigare metallarbetare utan akademiska poäng ska hålla tyst.

Så ser det ut i Sverige 2013. Det gör mig både frustrerad och beklämd. Visst har mycket bra skett för jämställdhet och lika rättigheter mellan män och kvinnor. Inte minst tack vare kvinnorörelsen och vänstern. Men oändligt mycket mer finns kvar att göra. Jag vill bo i ett land där min son och dotter ska ha lika möjligheter att utvecklas till de personer som de är och vill vara. Därför är jag feminist. Därför är jämställdheten så viktig för Vänsterpartiet. Feminismen genomsyrar vår politik, den är en självklar del av vår ideologi. Vi behöver en regering som tar frågor om jämställdhet på allvar. En regering som minskar i inkomstklyftan mellan kvinnor och män. En regering som ser till att kvinnojourerna får stöd så att de kan hjälpa hotade och misshandlade kvinnor. En regering som vill att vi ska dela lika på ansvaret för barn och hem. En regering med Vänsterpartiet.

För ett par veckor sedan var jag i Alby. Det var en fantastisk sommarkväll. Flera hundra människor tågade mellan husen med plakat och banderoller. Det var människor som protesterade mot att deras hem skulle säljas. Alby är inte till salu, ropade de. Många gick i sitt första demonstrationståg. Det var stolthet i blickarna. Det gjorde mig glad och rörd.

Den man som ska köpa husen i Alby är riskkapitalist. Han står bakom ett företag vars affärsidé är att köpa och sälja andra bolag. Bolaget hör hemma i skatteparadiset Guernsey. Avkastningskravet på investeringen i Alby är hela 6,8 procent. I klartext innebär det högre hyror för de boende. De boende som vill inte sälja för att de är rädda för vad som ska hända. De vill ha långsiktig trygghet, inte spekulation.

Förra onsdagen fattade kommunfullmäktige i Botkyrka beslut i frågan. Majoriteten sa ja till att sälja husen och nej till en folkomröstning om frågan. Styrelseordföranden i Botkyrkabyggen, som är socialdemokrat, konstaterade visserligen före beslutet att köparen inte har den erfarenhet som krävs, men som han sa ”det tror jag löser sig. Han är spännande, lite annorlunda.” Jag tror kanske inte att det är den sortens spänning man söker efter när man letar bostad.

Den landstingsdrivna vårdcentralen Serafen, i Stockholm, såldes 2007. Vårdcentralens egna läkare betalade knappt 700 000 kronor. När de sålde vidare till Capio fick de 20 miljoner kronor. Mellanskillnaden är skattebetalarnas förlust. Moderaterna i Stockholm kallar det avknoppning, förskingring låter ju så illa.

När staten sålde våra apotek ledde det till sämre service för den som behöver medicin i tid. 2009 sålde regeringen 24 apotek för 225 miljoner kronor. I april i år såldes samma apotek vidare för över 600 miljoner kronor. Om samma underpris skulle gälla för alla de privatiserade apoteken skulle det innebära att de är värda nästan tio miljarder mer än vad de såldes för. Exakt hur Hägglunds apoteksaffärer ser ut är fortfarande hemligt, men vi kan definitivt säga att apoteksförsäljningen inneburit en rejäl förlust för skattebetalarna.

I slutet av maj fick 10 500 elever reda på att företaget som äger deras skolor, JB-koncernen, läggs ned på grund av bristande lönsamhet. En annan skolkoncern som lägger ner skolor i höst är Praktiska Sverige AB. Tusentals elever runt om i Sverige drabbas. Företaget ägs via andra bolag av riskkapitalbolaget FSN Capital. Ett bolag som förutom gymnasier äger företag som gör mobiltelefonprogram, en gallergrindstillverkare och en norsk klädkedja. Det är detta riskkapitalbolag som har makten över Praktiska gymnasiet och har elevernas öde i sin hand.

Jag gick in på det här riskkapitalbolagets hemsida. Där kan man läsa: ”Success is measured by the return to our investors”. ”Framgång mäts i avkastningen till våra investerare.”

Jag vet att läraren i klassrummet gör sitt allra bästa för eleverna. Men läraren har en skolledning ovanför sig och skolledningen har ett företag ovanför sig. Och det företaget har personer ovanför sig, personer som öppet erkänner att framgång mäts i avkastning till investerarna. Till dem säger vi: Nej. Det är inte så man mäter en skolas framgång. En skolas framgång mäts i vad eleverna har lärt sig, i om de har blivit självständigt tänkande människor. I om de mår bra och tycker om sin skola.

Skolor köps, säljs och läggs ned. Vårdcentraler och äldreboenden byter ägare. Man har sålt sjukhus, apotek, energibolag och hyresrätter till privata intressen. Det är en samhällsutveckling som pågått under lång tid, och allt är inte regeringen Reinfeldts fel. Det har skett även under socialdemokratiskt styre. Det manar till eftertanke.

Någon gång borde vi stanna upp och se oss omkring. Vad är det egentligen för samhälle vi skapar med privatiseringarna? Individuella lösningar ersätter gemensamma. Egenintresset premieras, folkhemmet monteras ned.

Vi står inför ett vägval: att fortsätta stycka upp, skära ned och sälja ut – eller det motsatta. Vi kan välja att ta hand om varandra. Då måste vi förstå att vi hör ihop. Ditt liv är sammanlänkat med din grannes liv, med dina arbetskamraters liv, med allas liv. Inte i någon filosofisk

bemärkelse, utan konkret: När du blir sjuk eller arbetslös får du hjälp av alla oss andra. Så använder vi de försäkringar som vi byggt upp med gemensamma pengar. När du behöver vård betalar vi tillsammans.

När dina barn börjar skolan ska du inte behöva oroa dig för var de hamnar. Du ska veta att oavsett vilken skola du väljer, så är det en bra skola. Det är inte bara ditt personliga ansvar när du väljer. Det är vårt gemensamma politiska ansvar – och vi kräver att alla skattepengar ska användas till att göra den skolan så bra som möjligt.

Det handlar om att möta varandra som människor. Det finns värden som inte kan bestämmas i kronor och ören. Vad kostar en kram till gamla mormor? Hur mycket är en teckning från din treåring värd? Vad är priset på en skogspromenad?

En som har kritiserat markandstänkandets utbredning är författaren Nina Björk. Hon skriver:

”Hurdan är människan? Människan är egoistisk och altruistisk, självisk och generös, tävlingsbenägen och solidarisk. Det fält inom vilket vår mänsklighet utspelar sig är brett. Inte gränslöst, men brett. Vilka egenskaper en människa utvecklar beror bland annat på hur det samhälle i vilket hon lever är organiserat.”

Ju fler områden som lönsamhetstänkandet tar över, desto mer vänjer vi oss att främst se till lönsamheten i oss själva och andra. I skolan formas och växer vi till dem vi är. I sjukhussalen och på äldreboendet är vi när vi är som allra skörast. Välfärden rör de allra mest grundläggande delarna av våra liv. Den logik som råder i välfärden påverkar därför vår syn på vilka vi är. Är vi samhällsmedborgare eller är vi kunder? Är vi medmänniskor eller är vi plus och minustecken i en kassabok? Det gör något med mig som människa.

Den välfärd vi vill se är en fristad från girighetens logik. Den är ett område där vi möts som människor utifrån vilka behov vi har. Om vi är sjuka ska vi mötas utifrån vilken vård vi behöver, utifrån vilka tröstande ord som behövs när smärtan är för stor. I klassrummet ska vi

mötas med den uppmuntran just vi behöver för att våga växa och kunna själv. När hemtjänsten kommer hem till oss ska vi mötas med den tid som behövs för ett möte mellan människor.

Som Nina Björk uttrycker det: ”Vi behöver människor *som människor* – inte som instrument för att nå någonting annat. Vi behöver det för att få en känsla av att vi har ett absolut värde. I ett köp- och säljsamhället där den ekonomistiska logiken sitter i högsätet riskerar det behovet alltid att förbli otillfredsställt. Inte bara vid ett enstaka möte, (...) utan som princip, som regel.”

Den ekonomiska teori som överger olönsamma patienter och elever har sedan länge passerat bäst före datum. Vi föds inte med prislappar på ryggen. Inte ni, inte jag. Mänskliga relationer är inte affärstransaktioner. De flesta av oss har större mål i livet än mest pengar på kontot när vi dör. Men den rådande politiken grundar sig på antagandet att människor är helt igenom ekonomiska varelser. Det är därför den inte fungerar. Det är samma tankemönster som får regeringen att tro att sämre A-kassa och dålig sjukförsäkring skulle ge fler arbeten.

Regeringen leker affär med välfärden trots att det inte fungerar. Kvalitén blir sämre och pengarna försvinner. När kartan inte stämmer vill de rita om terrängen istället. Det är så man går vilse.

Det finns många som inte vill tala om de privata vinsterna i välfärden. Regeringen och Sverigedemokraterna står på riskkapitalisternas sida och de vill slippa den här debatten. Varken Socialdemokraterna eller Miljöpartiet vågar ta i frågan på allvar. Då blir det vi i Vänsterpartiet som får säga ifrån. Men vi gör det tillsammans med en klar majoritet av svenska folket. Det är inget dåligt sällskap.

Undersökning på undersökning visar att en överväldigande majoritet av svenska folket motsätter sig vinstintressen i välfärden. Nu senast syntes det i den stora SOM-undersökningen som visar ett massivt motstånd mot privata vinster i välfärden. Det är ett motstånd som sträcker sig över hela den politiska skalan, från vänster till höger. Det är långt ifrån bara vänsterpartister som vill se en annan politik - det är

socialdemokrater, kristdemokrater, ja till och med en majoritet av moderaternas väljare.

Men bara ett parti är tydligt. Vänsterpartiet. Vårt budskap är klart: skattepengar ska gå till välfärd, inte till vinster. Vi vet precis hur vi ska ta bort de privata vinsterna i välfärden. Vi vill ha ert mandat att göra det på valdagen.

Allt ska inte ägas gemensamt. Sverige behöver ett blomstrande privat näringsliv. Det är nödvändigt för den ekonomiska utvecklingen, och för att skapa nya och bättre jobb. Vägen dit går genom en aktiv politik för full sysselsättning, investeringar i utbildning och infrastruktur och goda villkor för företag.

Men allt kan inte vara privat heller. Det fungerar inte i praktiken. Problemet är att det är så väldigt mycket lättare att sälja egendom än att köpa tillbaka den. Särskilt om man säljer till vrakpriser.

Efter flera årtionden av privatiseringar, avregleringar och marknadsanpassning står vi inför en situation där det är svårt, men inte omöjligt, att vända utvecklingen. Även om den politiska viljan finns kommer det att ta många år att bygga upp det som rivits ned.

Vi kan se hur kritiken mot utförsäljningar av allmännyttan växer när allt fler inser vilka enorma värden som har slumpats bort. Många märker vad bristen på hyresrätter gör med en stad. Men även när medborgarna väljer en ny politisk majoritet är det nästintill omöjligt att köpa tillbaka de lägenheter som har sålts ut.

Det finns idag ett starkt grundlagsskydd för privat egendom, det är bra. Ingen ska godtyckligt kunna fråntas det som rätteligen tillhör hen. Men inget motsvarande skydd finns för allmän egendom.

Vänsterpartiet vill införa ett grundlagsskydd för det vi äger gemensamt. Vi har idag lagt fram en modell för hur det skulle kunna gå till. Vi föreslår att det ska krävas tre femtedelars majoritet eller två

beslut med mellanliggande val för att kunna sälja ut gemensam egendom.

Det ska gälla på alla nivåer. Vi ska gälla vid statliga utförsäljningar eller kommunala. Genom att föra in regeln i grundlagen kan inte skyddet upphävas med enkel majoritet.

Vad är poängen med det? Stora beslut kräver eftertanke. Just av det skälet måste det finnas bromsar i systemet. Att sälja ut och riva ned är lätt. Att bygga upp är mycket svårare. Nu säger till och med moderaterna i Stockholms stad att utförsäljningarna blev fel och att de inte ska fortsätta sälja ut stadens tillgångar. Vi hjälper dem gärna att inte göra om samma misstag igen. Tro mig – den hjälpen kommer de att behöva.

Vinstintresset hindrar nödvändiga förbättringar av välfärden. Vi vill ge anställda och brukare mer makt, det kan vi inte göra i det som har sålts ut. Vi vill ha fler lärare i skolan och fler undersköterskor på äldreboendena, inte att satsningar blir högre vinster för ett riskkapitalbolag. Vi vill ha fler fasta jobb, fler heltider och mer fortbildning för personalen, vi vet att vinstintresset leder till motsatsen. I en tid då sjuka får vänta eller vårdas i korridoren har vi inte råd att slösa våra skattepengar på privat vinster.

Vinsterna i välfärden är vår stora strid. Vi har en massiv opinion på vår sida och vi har lösningarna på problemen. Vi kommer att driva motståndet mot slöseriet under hela valrörelsen 2014 och vid ett regeringsskifte kommer det att vara vårt viktigaste krav.

Regeringen Reinfeldt har fastnat i privatiseringsdiket. Fortsatt högerstyre innebär fortsatta privatiseringar, fortsatt vinstslöseri. Enda boten mot det är en rödgrön majoritet och en starkare vänster.

För mig är det självklart att vänstern måste vara grön. Utan insikten om de gränser miljön och klimatet sätter för vårt samhälle så kan vi inte lösa de stora utmaningarna för framtiden. Den första miljöstrid jag var med i var som 14-åring i linje 3 för att avskaffa kärnkraften. Vi förlorade den gången, och problemet förblir olöst. Det är fortfarande vår uppgift att avveckla kärnkraften. Aldrig har förutsättningarna varit bättre än idag för att ersätta kärnkraften med el från rena förnybara källor. Hindren är varken tekniska eller ekonomiska, de är en regering som inte vill och kan ta de nödvändiga besluten. För det krävs en rödgrön regering.

Den andra större miljöstrid jag engagerade mig var i 20-årsåldern, den handlade om försurningen. När jag var ute i naturen kunde jag se med egna ögon hur våra skogar och sjöar dog på grund av försurande utsläpp. Skogar och sjöar som är en omistlig del av det land som jag tycker så mycket om. För mig personligen var den striden avgörande, den fick mig att inse att miljöfrågorna inte är en politisk fråga bland andra, den handlar om vår överlevnad. Idag har vi nästan glömt bort den striden, därför att vi gjorde något åt utsläppen som försurade. Nödvändiga politiska besluten togs, utsläppen minskade. I det finns något mycket hoppfullt. Miljöproblem kan lösas med rätt beslut och politiskt ansvar.

Dagens stora utmaning, klimatförändringarna, är både allvarligare och mer svårlöst än försurningen. Men den är lika möjlig att göra något åt. Det kräver bara ännu större politiskt ansvar. Det fanns en tid när Reinfeldt åtminstone satta på sig en grön stickad tröja. Nu har han inte ens det. Sverige har gått från att vara föregångare till att bli en medelmåtta på miljöområdet. I samma takt tappar vi trovärdighet i det internationella miljöarbetet.

Att vända utvecklingen är vår uppgift och det brådskar. Halten av koldioxid i luften har stigit till över 400 ppm. Långt över gränsen till det hållbara. Tecknen på klimatförändringarna blir allt tydligare. Klimatflyktingarna allt fler. I det läget kan vi inte vara nöjda med att släppa ut mångdubbelt mer växthusgaser per svensk än vad vi vet att planeten tål.

En ny regering efter valet 2014 måste klara flera uppgifter som Alliansregeringen inte har lyckats med. Två av de allra viktigaste är jobben och klimatet. Vi måste få ned arbetslösheten. Sverige måste minska utsläppen av växthusgaser. Det hoppfulla är att lösningen på klimatfrågan och på jobbkrisen är gemensam. För det krävs en rödgrön politik. Samma investeringar som minskat utsläppen skapar framtidens jobb.

Det kräver att vi bygger om gamla slitna bostäder så att de blir bättre boendemiljöer och släpper ut mindre energi. Det kräver att vi bygger energisnåla hyresrätter när vi bygger bort bostadsbristen. Det kräver omfattande och uthålliga satsningar på järnväg och kollektivtrafik. Men också trängselavgifter på bilismen i storstäder och en kilometerskatt som styr godset från lastbil till järnväg. Det kräver stimulanser och investeringar i förnybar energi från sol, vind och bioenergi. Det kräver stöd till företag och kommuner som vill investera för att minska utsläppen. Vänsterpartiet är det parti som föreslår de största klimatsatsningarna. Vi inser att den ekonomiska politiken inte kan frikopplas från klimatet och miljön. Men vi ser också att en klok investeringspolitik för att minska utsläppen av växthusgaser kommer att skapa tiotusentals nya arbeten. Den kommer att skapa nya tekniska lösningar och nya exportprodukter.

Klimatförändringarna ställer en del svåra frågor som vi inte får undvika. Kan vi fortsätta flyga och äta kött i samma utsträckning som idag? Vi måste nog minska på flygandet och äta lite mindre kött. Kan vi fortsätta med en ekonomisk tillväxt som bygger på mer förbrukning av resurser som vi vet kommer att ta slut? Är det rimligt att några tar mycket mer miljöutrymme i anspråk än andra bara för att de är rikare? Vi som inser att svaret på de här frågorna är nej måste formulera en vision bortom det lyckoideal som är förbundet med privat materiell konsumtion och förenklad tro på evig ekonomisk tillväxt.

När jag engagerade mig mot skogsdöd och försurning på 80-talet såg det ganska dystert ut. Men saker kunde vändas till det bättre. Vår stora uppgift är att göra samma sak i klimatfrågan.

Vänsterpartiet spelar en central roll för att vi ska få en ny regering i valet 2014. Vi är garanten för att en ny majoritet i riksdagen också innebär en ny och bättre politik. Det är tydligt inte minst i frågorna om privatiseringar och vinster i välfärden. Vi är också garanten för en politik som ökar jämställdheten mellan kvinnor och män. Efter sju års regerande är det uppenbart att Alliansregeringen inte kommer att klara det. Detsamma gäller jobben och klimatet.

Mina vänner,

Det är ett drygt år till valet. Det blir ett val mellan girighet och omtanke, mellan en trött regering och nya idéer. Vänsterpartiet är den tydligaste motvikten till dagens privatiseringar och övertro på marknaden. Vi är tydliga med vad vi vill. Den bästa regering vi kan få är en rödgrön regering med en starkare vänster. Det är också den regering som svenska folket helst vill se. Vi leker inte med tanken på att bjuda in Jan Björklund eller Annie Lööf till en ny regering.

Om ett år står vi här igen. Då har vi förhoppningsvis vunnit ett EU-val och är redo att vinna även ett riksdagsval. I det finns det två mycket goda skäl till att rösta på Vänsterpartiet.

1. Med oss blir välfärden fri från vinster
2. Med oss blir regeringen fri från borgare

Vi vill se ett samhälle byggt på omtanke, jämställdhet och rättvisa. Vi är redo. Tillsamman kan vi göra det.